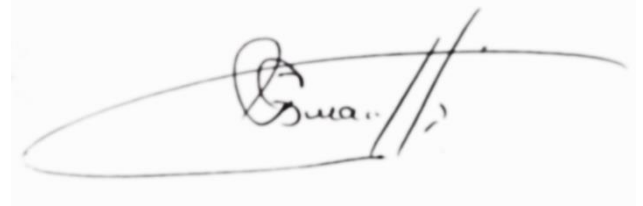

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СМАНОВ Владислав Вікторович

УДК 351.753:355.69:358.3

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ
ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ**

25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони
громадського порядку

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

Харків
2023

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Національному університеті цивільного захисту України.

Офіційні опоненти: **ТОРІЧНИЙ Вадим Олександрович**
доктор наук з державного управління, доцент,
Національна академія Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького,
професор кафедри національної безпеки та управління;

КРАВЧУК Олег Вікторович
доктор наук з державного управління, професор,
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова, професор кафедри кримінального
права та процесу;

ЯРОВОЙ Тихон Сергійович
доктор наук з державного управління, професор,
Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права
Закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая»,
завідувач кафедри національної безпеки, менеджменту та
публічного адміністрування

Захист відбудеться «10» листопада 2023 р. о 11:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61024, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28, ауд. 4 (1-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

Автореферат розіслано «09» жовтня 2023 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.А. Мороз

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним з основних завдань політики держави у сфері захисту суверенітету і територіальної цілісності України є підтримання в боєздатному стані складових сектору безпеки і оборони, зокрема шляхом організації відповідного технічного забезпечення. Відсіч збройній агресії російської федерації проти України залежить від ефективного застосування всіх видів озброєння та спеціальної техніки, які складають матеріально-технічну основу боєздатності сил безпеки та оборони. Характерною особливістю ведення сучасних бойових дій є масове використання технічних засобів, що використовуються як основа для ведення безпекових дій. Досвід виконання заходів з технічного забезпечення в умовах реагування сил безпеки України на кризові ситуації зазначає низку проблемних питань технічного забезпечення, які потребують вирішення, оскільки суттєво впливають на якість виконання завдань за призначенням.

Завдання щодо розвитку та удосконалення елементів системи технічного забезпечення сил безпеки України визначені стратегіями національної безпеки України (затверджена Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020), забезпечення державної безпеки (затверджена Указом Президента України від 16.02.2022 р. № 56/2022), воєнної безпеки України (затверджена Указом Президента України від 25.03.2021 р. № 121/2021), а також розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.06.2017 р. № 398-р «Про схвалення Основних напрямів розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період».

Сили безпеки України оснащені різноманітною новою технікою зарубіжного виробництва, а вітчизняна техніка на 60 % морально та фізично застаріла, знаходиться в експлуатації понад 25 років та потребує оновлення (модернізації). Інтенсивний розвиток засобів і способів виконання завдань в умовах кризових ситуацій силами безпеки України висуває підвищені вимоги до системи відновлення, зокрема до рухомих засобів відновлення техніки. Однак існують також проблемні питання і у цьому напрямку, тому що наявні рухомі засоби відновлення у частинах та підрозділах сил безпеки України не дозволяють охопити весь необхідний ремонтний фонд техніки, що пов'язано з перевищеним розходом моторесурсу, частковою невідповідністю та недосконалістю діагностичного та технологічного обладнання наявних сил і засобів евакуації та ремонту, невідповідністю запасів майна щодо забезпечення наявного парку, збільшення номенклатури матеріальних засобів та невідповідністю організаційно-штатної структури органів технічного забезпечення.

З огляду на зазначене система технічного забезпечення сил безпеки України потребує подальшого розвитку, а в деяких напрямках і реформування. Розглядаючи наукові та методичні основи, слід відзначити, що технічне забезпечення сил безпеки України як система є сукупністю техніки, особового складу підрозділів і частин, які експлуатують цю техніку, персоналу, який здійснює технічне обслуговування, евакуацію та ремонт пошкоджених машин, забезпечує управління технічним забезпеченням, а також органів управління, що здійснюють державне замовлення, закупівлю та постачання спеціальної техніки та

озброєння. За таких умов актуальність дослідження обраної теми визначається необхідністю забезпечення належного рівня технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій шляхом формування та розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України.

Теоретико-методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження стали наукові дослідження з актуальних проблем державного управління щодо реагування сил безпеки на кризові ситуації, які досліджувалися в працях С. Беляя, С. Домбровської, І. Євтушенка, В. Копанчука, О. Кравчука, С. Кузніченка, Н. Леоненко, М. Орлова, С. Полторака, А. Помази-Пономаренко, О. Поступної, А. Роміна, В. Семенченка, Г. Ситника, В. Шведун, Т. Ярового та ін. Механізми державного контролю у сфері функціонування сил безпеки визначені в працях таких науковців, як от: О. Андрійко, А. Андрійчук, С. Братель, В. Боднар, А. Васільєв, В. Василичук, В. Гаращук, С. Колючий, М. Марков, О. Полінець, В. Торичний, О. Хуторянський, С. Чернявський та ін.

Дослідження питань державного управління логістичним забезпеченням дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації проводили такі вчені, як В. Беглиця, О. Бондаренко, В. Василенко, В. Довгань, А. Зозуля, С. Каплун, І. Морозов, С. Осипенко, С. Павленко, І. Ролін, В. Сисоєв та ін. Проблеми технічного забезпечення складових сектору безпеки розглядалися в працях Н. Багдасаряна, В. Дачковського, Р. Кайдалова, О. Крюкова, С. Копашинського, І. Кузнецова, І. Овчаренка, О. Рікунова, К. Спорішева, В. Темнікова, О. Хазановича, І. Шаши та ін.

Серед зарубіжних дослідників питань логістичного забезпеченням дій сил безпеки слід відзначити праці вчених, як от: Д. Бауэрокс, Д. Клосс, Дж. Джонсон, Д. Вордлоу, Д. Ван Хоук, А. Харрисон, Г. Джанпаоло, Л. Гилберт, М. Роберто. Останні наукові досягнення та майбутні тенденції у військовій логістиці розкривають В. Зеймпекис, Д. Каймакаміс, Н. Дж. Дарас, Д. Ламберт, Дж. Сток, Л. Эллрам та ін.

Вченими зроблено значний внесок у дослідження проблем реагування на кризові ситуації та розвитку технічного забезпечення, однак вони досліджували окремі питання реагування сил безпеки України на сучасні загрози без урахування проблем технічного забезпечення сил безпеки України.

Комплексного дослідження щодо опрацювання механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій не проводилося, що зумовило вибір теми та її актуальність. Вказані питання потребують проведення окремого дисертаційного дослідження та розробки відповідних теоретичних і практичних рекомендацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана з планами наукових досліджень: Національної академії Національної гвардії України, зокрема «Перспективна модель розвитку Національної гвардії України для забезпечення внутрішньої безпеки держави в умовах глобальних геополітичних і безпекових змін» (держ. реєстр. № 0123U101405), особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні наукових підходів до визначення ролі та місця сил безпеки України при реагуванні на кризові ситуації, генезису дій сил безпеки України під час кризових ситуацій у

парадигмі державної безпеки та огляду стану наукової розробленості механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій, а також Національного університету цивільного захисту України – «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (держ. реєстр. № 0118U001007), особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні складових військово-технічної політики в системі заходів щодо забезпечення обороноздатності держави та механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо формування та розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Для досягнення мети дослідження були поставлені такі *завдання*:

- розкрити роль, місце та генезис дій сил безпеки України при реагуванні на кризові ситуації;

- дослідити сутність управління логістичним забезпеченням та стан системи технічного забезпечення сил безпеки України при реагуванні на кризові ситуації;

- вивчити досвід функціонування системи технічного забезпечення силових структур провідних країн світу в умовах кризових ситуацій;

- охарактеризувати нормативно-правові основи функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій та обґрунтувати шляхи розвитку нормативно-правової бази;

- визначити концептуальні основи планування розвитку технічного забезпечення сил безпеки України та розробити прогнозну модель на довгострокову перспективу;

- обґрунтувати шляхи вдосконалення механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій;

- сформуувати інноваційні антикорупційні складові механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій;

- надати пропозиції з удосконалення системи підготовки та перепідготовки персоналу у галузі технічного забезпечення сил безпеки України;

- запропонувати загальнодержавну модель функціонування та розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України;

- розробити стратегію розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Об'єкт дослідження – державне управління у сфері технічного забезпечення сил безпеки.

Предмет дослідження – механізми державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Методи дослідження. Для досягнення зазначеної мети дослідження і

вирішення поставлених завдань широко використовувалися загальні та спеціальні методи наукового пізнання.

Дисертаційне дослідження побудовано на системному, синергетичному та програмно-цільовому підходах, а також сукупності методів, які забезпечують їхню реалізацію, а саме:

1) історичної аналогії, системного аналізу, морфологічного аналізу – для дослідження теоретичних засад функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації;

2) моделювання, абстрагування, діалектичного аналізу – для обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження проблем державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій;

3) логіко-семантичний, індукції та дедукції – для дослідження військово-технічної політики в системі заходів щодо забезпечення обороноздатності держави;

4) правового аналізу, порівняльного аналізу, структурно-функціонального аналізу – для обґрунтування підходів до розвитку механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій;

5) структурно-логічний, SWOT-аналізу, синтезу та узагальнення – для формування шляхів удосконалення механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій.

Нормативно-правовою та емпіричною базою дисертаційного дослідження є Конституція України, міжнародно-правові конвенційні документи, закони, що формують систему державного управління силами безпеки України в умовах кризових ситуацій, а також відповідні укази Президента України, постанови та розпорядження Уряду України, відомчі нормативні акти щодо окремих аспектів технічного забезпечення сил безпеки України.

Наукова новизна дисертаційної роботи й отриманих результатів полягає в розв'язанні актуальної наукової проблеми теоретико-методологічного обґрунтування та розробленні практичних рекомендацій щодо формування та розвитку механізмів управління державно-приватним партнерством у логістичному забезпеченні сил безпеки України.

Найбільш суттєві результати дисертаційного дослідження, що вирізняються науковою новизною, полягають у такому.

Уперше:

– проведено системне і комплексне дослідження щодо обґрунтування стратегічних засад розвитку державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій, які полягають у формуванні теоретичних засад функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації, окресленні методологічних засад розвитку військово-технічної політики в системі заходів щодо забезпечення обороноздатності держави, а також розробленні механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій та впровадженні відповідних інноваційних антикорупційних

складових;

– обґрунтовано загальнодержавну модель функціонування та розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України, яка базується на механізмах: контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення; науково-технічного супроводження системи технічного забезпечення; планування, аналізу та прогнозування розвитку системи технічного забезпечення; підготовки та перепідготовки персоналу в сфері технічного забезпечення; фінансового забезпечення та закупівлі озброєння, військової та спеціальної техніки (ОВСТ) і дозволяє визначити впливи державного управління на систему технічного забезпечення сил безпеки для подальшого удосконалення системи технічного забезпечення та механізмів державної безпеки;

– сформовано стратегічні засади розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій, які включають комплекс стратегій, що розроблені на базі інструментарію SWOT-аналізу, а саме: «Порівняльні переваги: співставлення сильних сторін, щоб максимально використати можливості для розвитку системи технічного забезпечення»; «Виклики: як подолати слабкі сторони (внутрішні фактори) системи технічного забезпечення через використання можливостей (зовнішні фактори)»; «Вплив: визначає способи, як сильні сторони можуть бути використані для того, щоб обмежити або усунути загрози функціонування системи технічного забезпечення»; «Ризики: вплив загроз, які підкріплені слабкими сторонами функціонування системи технічного забезпечення», та дозволяють визначити шляхи удосконалення механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України.

Удосконалено:

– складові військово-технічної політики в системі заходів щодо забезпечення обороноздатності держави на основі обґрунтування вкладу оборонно-промислового комплексу України у формування державної безпеки, окреслення концептуальних основ планування розвитку технічного забезпечення сил безпеки України, розроблення механізмів формування раціонального оборонного заказу держави, організації науково-технічного супроводження політики забезпечення обороноздатності держави, які на відміну від існуючих як кінцевий результат діяльності здійснюють формування прогнозної моделі розвитку технічного забезпечення сил безпеки України на довгострокову перспективу та дозволяють у перспективі післявоєнного відновлення України забезпечити перспективні потреби сил безпеки України;

– механізми контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій шляхом розвитку механізмів відомчого, урядового та демократичного цивільного контролів у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій, які на відміну від існуючих містять інноваційні антикорупційні складові механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій та визначають суспільно-правову необхідність проведення комплексу передбачених законом антикорупційних заходів, їх правові, організаційно-тактичні основи, а також

гарантії законності їх застосування;

– механізм підготовки та перепідготовки персоналу у галузі технічного забезпечення сил безпеки України, який базується на оптимальному поєднанні формальної та неформальної систем освіти, що забезпечує необхідний баланс своєчасності підготовки й оптимальності часу на неї та на відміну від існуючих дає змогу контролювати і коригувати процес підготовки військовослужбовців військової служби за контрактом рядового, сержантського та старшинського складів, а також на тактичному та оперативному рівнях військової освіти для офіцерського складу з урахуванням досвіду виконання завдань під час реагування на кризові ситуації, що сприятиме об'єднанню у глобальній мережі підготовки за стандартами НАТО та досягненню показників, значно вищих, порівнюючи з попередніми показниками професійної системи освіти.

Дістали подальшого розвитку:

– теоретико-методологічні засади функціонування сил безпеки України в умовах виникнення кризових ситуацій на основі визначення ролі та місця сил безпеки України у реагуванні на кризові ситуації, дослідження генезису дій сил безпеки України під час кризових ситуацій у парадигмі державної безпеки шляхом дефініцій «кризова ситуація», «кризові ситуації, що загрожують національній безпеці України», «сили безпеки», формування авторського бачення змістовних компонент системи забезпечення національної безпеки України та встановлення вихідної ключової позиції, що у сфері державної безпеки головним суб'єктом забезпечення державної безпеки є сили безпеки держави, а об'єктами – людина (її життя, гідність і права), суспільство (демократія, добробут та умови сталого розвитку) і держава (конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність);

– комплексна теоретико-методологічна конструкція дослідження проблем державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій на основі дослідження сутності управління логістичним забезпеченням, визначення ролі та місця технічного забезпечення в логістичному забезпеченні, а також визначення впливу стану системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій на забезпечення державної безпеки, що дозволило виявити основні проблеми логістичного забезпечення під час кризових ситуацій, якими є питання єдиного розуміння логістики для сил безпеки України, терміновість поставок (надання послуг) та дефіцит ресурсів, а також відсутність державного управління такого типу, яке б створювало сприятливі умови для забезпечення оперативності та повноти дій сил безпеки;

– нормативно-правова база функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій шляхом обґрунтування загальнодержавних підходів до перспектив розвитку технічного забезпечення, базуючись на систематизації нормативно-правових актів технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій, а також відомчих керівних документів сил безпеки України, які конкретизують використання озброєння, військової та спеціальної техніки (ОВСТ) під час реагування на кризові ситуації, що дозволило надати пропозиції з подальшого удосконалення механізмів постачання ОВСТ до підрозділів оперативної та тактичної ланок, приведення норм

належності та постачання до стандартів НАТО, а також адаптації нормативно-правової бази технічного забезпечення сил безпеки України до стандартів НАТО;

– адаптація міжнародного досвіду у сфері функціонування системи технічного забезпечення силових структур провідних країн світу в умовах кризових ситуацій шляхом визначення основних тенденцій світового розвитку технічного забезпечення, основою яких є розширення обсягу наукових знань та досягнень, що реалізуються в зразках, комплексах та системах ОВСТ, а також створення спеціальних засобів для миротворчої діяльності з нейтралізації кризових ситуацій, яка спрямована на значні зміни у формах і способах ведення дій силами безпеки України та їх всебічне забезпечення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості і доцільності використання основних положень і висновків дисертації для розроблення наукової та навчальної літератури, а також у практичній діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування відносно процесів розроблення ними державно-управлінських рішень щодо формування та реалізації державної політики у сфері функціонування і розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Основні теоретичні положення і висновки дисертаційної роботи були враховані та використовуються у практичній діяльності Департаменту з питань оборонної роботи, цивільного захисту та взаємодії з правоохоронними органами Вінницької обласної військової адміністрації (довідка про впровадження № 03.1-03-1659 від 12.07.2023 р.), Хмельницького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України (акт від 23.06.2023 р.), Комунального підприємства «Муніципальна варта» Вінницької міської ради (довідка про впровадження 21.06.2023 р. №01-17/360), Північного Київського територіального управління Національної гвардії України (військова частина 3001) (довідка від 29.05.2023 р. № 1/9/1-68), військової частини 3008 Західного ОТО Національної гвардії України (акт від 15.06.2023 р.).

Крім того, теоретичні положення і наукові результати дослідження впроваджено у навчальний процес Національної академії Національної гвардії України на кафедрі технічного та тилового забезпечення, кафедрі автобронетанкової техніки факультету логістики при підготовці за навчальними дисциплінами «Технічне та тилове забезпечення підрозділів Національної гвардії України», «Організація експлуатації автобронетанкової техніки» (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження від 29.05.2023).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням, що містить авторське розуміння і визначення державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій та шляхів їх подальшого вдосконалення. Наукові результати і висновки, обґрунтовані та викладені у дисертації, одержані автором особисто. Конкретний внесок здобувача у дванадцяти наукових працях, підготовлених у співавторстві з Р. Андрушківим, С. Белаєм, Г. Бойківською, В. Гармашем, Н. Дзяним, Г. Дзяною, О. Дідич, О. Долінченко, І. Євтушенком, С. Ларіним, Н. Мирко, О. Михайленко,

М. Нагірною, О. Онопрієнком, Я. Павловим, В. Пасічніком, К. Споришевим, В. Тробюком, О. Шаповаловим, зазначений у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження були оприлюднені на таких науково-комунікативних заходах, як: VIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності військових формувань та правоохоронних органів» (м. Харків, 2019); науково-практична конференція «Службово-бойова діяльність Національної гвардії України: сучасний стан, проблеми та перспективи» (м. Харків, 2020); IX Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності військових формувань та правоохоронних органів» (м. Харків, 2020); Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми оперативного та логістичного забезпечення складових сектору безпеки і оборони України» (м. Харків, 2021); науково-практична конференція «Службово-бойова діяльність Національної гвардії України: сучасний стан, проблем та перспективи» (м. Харків, 2021); науково-практична конференція «Службово-бойова діяльність Національної гвардії України: сучасний стан, проблеми та перспективи» (м. Харків, 2022); XI Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності військових формувань та правоохоронних органів» (м. Харків, 2022); Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми оперативного та логістичного забезпечення складових сектору безпеки і оборони України» (м. Харків, 2023); науково-практична конференція «Застосування інформаційних технологій у підготовці та діяльності сил охорони правопорядку» (м. Харків, 2023); Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика» (м. Харків, 2023); науково-практична конференція «Актуальні проблеми діяльності складових сектору безпеки і оборони України в умовах особливих правових режимів: поточний стан та шляхи вирішення» (м. Харків, 2023); Міжнародна науково-практична конференція «Всеохоплююча оборона: досвід протидії збройній агресії РФ проти України» (м. Київ, 2023); Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку озброєння та військової техніки сухопутних військ» (м. Львів, 2023); Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми будівництва та службово-бойової діяльності формувань сил безпеки і сил оборони держави в умовах воєнного стану» (м. Харків, 2023).

Публікації. Матеріали дисертаційної роботи викладено у 41 публікації, зокрема це: 2 монографії (з яких одна колективна), 22 наукові статті у фахових виданнях (з яких 3 у науковометричній базі Scopus), 14 тез доповідей у збірниках матеріалів наукових форумів та 3 наукові статті, що додатково відображають наукові результати дисертації.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 450 сторінок. Обсяг основного тексту складає 399 сторінок і містить 53 рисунки, 18 таблиць, 2 додатки на 16 сторінках та списку використаних джерел у кількості 310 найменувань на 35 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність вибраної теми; з'ясовано зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження. Розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів. Наведено відомості про апробацію і впровадження результатів, структуру дисертації.

У **першому розділі** «Теоретичні засади функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації» досліджено роль та місце сил безпеки України при реагуванні на кризові ситуації, схарактеризовано генезис дій сил безпеки України під час кризових ситуацій у парадигмі державної безпеки, виокремлена сутність управління логістичним забезпеченням дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації, здійснено огляд стану наукової розробленості механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Розглянуті нормативно-правові акти у сфері забезпечення національної безпеки та досліджена дефініція «кризова ситуація». Проведений аналіз нормативно-правових документів дозволяє стверджувати, що запроваджено новий термін «кризові ситуації, що загрожують національній безпеці України», який характеризує обстановку напередодні введення особливого періоду. Визначено, що у системі забезпечення національної безпеки головними суб'єктами забезпечення державної безпеки є сили безпеки.

Структурна схема системи забезпечення національної безпеки надана на рисунку 1.

Рисунок 1 – Структурна схема системи забезпечення національної безпеки

Основними силами, які залучаються до дій у період більшості кризових ситуацій мирного часу, що загрожують державній безпеці, є Служба безпеки України та сили безпеки на чолі із Міністерством внутрішніх справ України (Національна поліція України, Національна гвардія України, Державна служба з надзвичайних ситуацій, Державна прикордонна служба України). Зазначені суб'єкти системи забезпечення державної безпеки знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним та здійснюють реагування на кризові ситуації, що загрожують національній безпеці України.

З огляду на зазначені загрози та основні напрями державної політики з питань національної безпеки у сфері державної безпеки головним суб'єктом забезпечення державної безпеки є сили безпеки держави, а об'єктами – людина (її життя, гідність і права), суспільство (демократія, добробут та умови сталого розвитку) і держава (конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність).

Проведено оцінювання рівня воєнної безпеки країни за рівнем воєнно-економічного потенціалу держави, що є основою захищеності її національних інтересів. Основним економічним показником, який може характеризувати стан воєнно-економічної політики держави та рівень її оборонної достатності, є показник внутрішнього валового продукту (ВВП) країни.

Аналіз динаміки ВВП деяких країн світу за 2012–2021 роки свідчить про те, що його зростання протягом досліджуваних років становить від 3 % до 7 %. Лідером за темпом зростання ВВП є Китай (середній показник близько 9 %). США, Німеччина, Франція та Велика Британія тримають свої позиції лідерства в економіці, темпи зростання їх ВВП залишилися стандартними та найбільш прийнятними, близько – 4 %, що є ознакою сталості економіки та дотримання класичних схем її розвитку.

Військовий потенціал залежить від ступеня насиченості ОВСТ сил безпеки та оборони. Швидкість виробництва та відновлення ОВСТ і буде основною характеристикою військового потенціалу держави. Однією з вимог до сил безпеки є вимога збалансованості, яка виражається у встановленні раціональних пропорцій між різними видами зброї. У кожній країні такі пропорції встановлюються з урахуванням особливостей військової доктрини, специфіки завдань, що покладаються на збройні сили, рівнів розвитку техніки, історичних традицій та інших факторів.

Однак спільність поглядів на характер можливих бойових дій і близькість тактико-технічних характеристик зброї у провідних країнах світу приводять до того, що відмінності між їх арміями значною мірою нівелюються, а співвідношення різних видів озброєння виявляються близькими. При цьому співвідношення озброєння практично не залежать від його якості та загальної чисельності армій. Також вони мало залежать і від політичної обстановки в світі. Усе це, власне, і дозволяє інтерпретувати ці результати як закономірності розвитку систем ОВСТ.

Проведено аналіз логістичного забезпечення дій сил безпеки, визначені проблемні аспекти. Виклики та загрози державній безпеці України останніми роками набувають великої актуальності, що своєю чергою актуалізує питання

створення дієвих механізмів подолання кризових ситуацій. На перший план висуваються проблеми реформування системи забезпечення державної безпеки, швидкого реагування на виникнення кризових ситуацій в українському суспільстві.

Будь-яка діяльність органів влади чи спеціальних структур зі збереження безпеки передбачає використання низки різноманітних ресурсів, кількість яких може різнитись залежно від рівня загрози та ступеня її поширення. Відповідно доволі важливим є питання забезпечення ресурсами сил безпеки, що не може реалізовуватись без належним чином налагодженої логістики. Особливо це важливо за наявності кризових ситуацій, котрі вимагають негайної реакції, та різноманітності сил безпеки, що можуть бути залучені до вирішення проблемних питань.

Обґрунтована система видів логістичного забезпечення дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації, що наведена на рисунку 2.

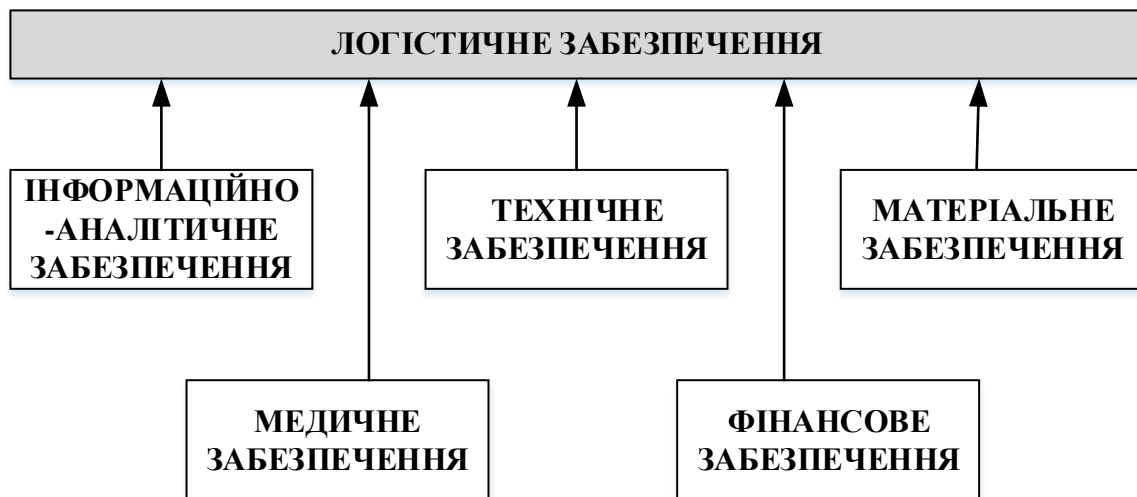

Рисунок 2 – Система видів логістичного забезпечення дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації

Особливої гостроти набуває питання логістичного забезпечення під час кризових ситуацій воєнного характеру, що підтверджується подіями протягом збройної агресії росії проти України. Основною проблемою логістичного забезпечення під час кризових ситуацій є терміновість поставок (надання послуг) та дефіцит ресурсів. Також до проблемних питань логістичного забезпечення сил безпеки віднесене питання нормативно-правового забезпечення. У більшості нормативно-правових актів логістика розглядається стосовно сил оборони. Відсутнє єдине розуміння логістики для сил безпеки, які мають різні функції та задачі, але застосовуються під час кризових ситуацій спільно. Проблемним аспектом залишається відсутність ешелонування запасів для Державної служби з надзвичайних ситуацій та Національної поліції України. Таким чином, необхідною умовою потрібної ефективності дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації є державне управління такого типу, яке б створювало сприятливі умови для забезпечення оперативності та повноти дій.

У **другому розділі** «*Методологічні засади дослідження проблем державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій*» визначена загальна концепція проведення дослідження з розроблення нових та удосконалення існуючих механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій, встановлено вплив стану системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій на забезпечення державної безпеки, вивчено досвід функціонування системи технічного забезпечення силових структур провідних країн світу в умовах кризових ситуацій, а також обґрунтовані методологічні засади функціонування та розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Визначено етапи дослідження, що відповідають побудові структури роботи і є необхідними для планування стратегії дисертаційного дослідження. Визначений проблемний аспект – відсутня єдина стратегія розвитку технічного забезпечення сил безпеки з урахуванням виконання специфічних задач та функцій; відсутні науково обґрунтовані довгострокові плани розвитку ОВСТ. Стратегія розвитку має враховувати технічну взаємодію між суб'єктами сил безпеки, проведення уніфікації технічних засобів сил безпеки за функціональним призначенням.

Удосконалення наукових основ управлінських рішень з питань забезпечення національної безпеки передбачає: інтеграцію накопичених знань в теорії державного управління і теорії національної безпеки та системне використання результатів досліджень інших галузей науки у контексті обґрунтування шляхів, засобів і способів реалізації національних інтересів; аналіз та класифікацію можливих управлінських ситуацій у процесі забезпечення національної безпеки; удосконалення технологій підготовки, прийняття та імплементації управлінських рішень з питань забезпечення національної безпеки; розвиток наукових досліджень, пов'язаних з удосконаленням прогнозування, стратегічного планування, обґрунтуванням раціональної організаційно-функціональної структури системи державного управління та належної координації діяльності її складових, а також розробленням ефективних систем моніторингу та методів контролю реалізації прийнятих управлінських рішень; синтезування раціональної, правової, політичної та соціально-психологічної моделей прийняття державно-управлінських рішень у процесі державного управління та механізму формування суб'єктивної ймовірності при їх прийнятті; застосування системного та ситуаційного підходів і системного аналізу у процесі формування та прийняття управлінських рішень; комплексне врахування закономірностей та принципів здійснення управлінських процесів, зокрема таких, що характерні для державного управління.

Наукове обґрунтування управлінських рішень з питань забезпечення національної безпеки залежить і від оперативного отримання та системного аналізу різноманітної інформації про об'єкт управління, зокрема про можливості та загрози щодо його розвитку. Важливим проблемним аспектом механізму державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій є економічна складова. Проведений військово-

економічний аналіз показує, що в світі постійно зростають витрати на оборону.

Розвиток ОВСТ, зміни в стратегії і тактиці збройної боротьби, на жаль, не повною мірою враховуються у національній практиці підготовки резервів озброєнь та військової техніки в умовах особливого періоду. Усталені погляди на цей процес передбачають, що національна економіка з початком особливого періоду починає перебудову на функціонування в умовах особливого періоду і через певний проміжок часу значно нарощує випуск озброєння в особливий період. Наприклад, відсутній резерв сил та засобів, необхідний під час кризових ситуацій. Недофінансування сил безпеки також має проблемний характер.

Визначені проблемні аспекти дозволили створити загальну концепцію проведення дослідження з розроблення нових та удосконалення існуючих механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій, рисунок 3.

Рисунок 3 – Схема загальної концепції проведення дослідження з розроблення нових та удосконалення існуючих механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій

Визначені проблемні питання стану системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій, а саме: в умовах обмеження фінансових надходжень, у мирний час та під час ведення бойових дій. Проблемними питаннями є оптимізація ресурсів для систем експлуатації та відновлення техніки сил безпеки України, велика номенклатура автомобільної техніки (АТ) для сил безпеки України.

Наприклад, у Національній гвардії України є 64 марки (428 моделей АТ), отже, обсяг запасних частин та агрегатів до них має велике значення. Кількість інформації про стан технічного забезпечення, замовлення запасних частин тощо збільшується пропорційно від кількості автомобільної техніки, її стану, навантаження та інтенсивності службово-бойових дій; нерівномірності та фрагментації закупівель ОВСТ; підвищення якості експертно-аналітичного супроводження розвитку та експлуатації ОВСТ та професійного рівня посадовців, які працюють у секторі безпеки.

Наведені основні тенденції розвитку технічного забезпечення збройних сил провідних країн світу, які базуються: на розширенні обсягу наукових знань та досягнень, що реалізуються в зразках, комплексах та системах ОВСТ; підвищенні їх маневрових можливостей та ступеня автоматизації шляхом застосування штучного інтелекту та роботизації; підвищенні спроможності зразків ОВСТ діяти автономно в різних умовах обстановки та в реальному масштабі часу; спрощенні експлуатації систем ОВСТ і скороченні на цій основі чисельності екіпажів та обсягу праці; створенні спеціальних засобів для миротворчої діяльності з нейтралізації кризових ситуацій, зокрема на створенні не смертельної зброї; підвищенні ролі і значення в системах ОВСТ керованої зброї, насамперед високоточної; скороченні часу переведення зразків, комплексів і систем ОВСТ у бойову готовність; підвищенні захищеності, живучості та надійності функціонування зразків, комплексів і систем ОВСТ; впровадженні модульного принципу побудови, нових форм стандартизації та уніфікації зразків, комплексів і систем ОВСТ; підвищенні значення модернізації існуючих зразків, комплексів і систем ОВСТ у загальній системі створення ОВСТ. Технічну базу реалізації тенденцій розвитку ОВСТ складають новітні технології, основою яких є останні досягнення у мікроелектроніці, інформатиці, оптоелектроніці, робототехніці тощо.

Реалізація зазначених тенденцій розвитку технічного забезпечення провідних країн-членів НАТО, на погляд їх спеціалістів, може привести до значних змін у формах і способах ведення дій та їх всебічного забезпечення.

Технічне забезпечення організовується і здійснюється з метою підтримання бойової готовності сил безпеки шляхом забезпечення їх ОВСТ, іншими матеріально-технічними засобами; підтримання їх у працездатному стані і готовності до бойового застосування; відновлення ОВСТ у разі виходу їх з ладу.

Наведені чинники, що впливають на систему технічного забезпечення сил безпеки України. Під технічним забезпеченням сил безпеки України розуміється сукупність взаємопов'язаних сил і засобів технічного забезпечення угруповання з їхніми органами управління та визначена організація виконання заходів технічного забезпечення угруповання військ (рисунок 4).

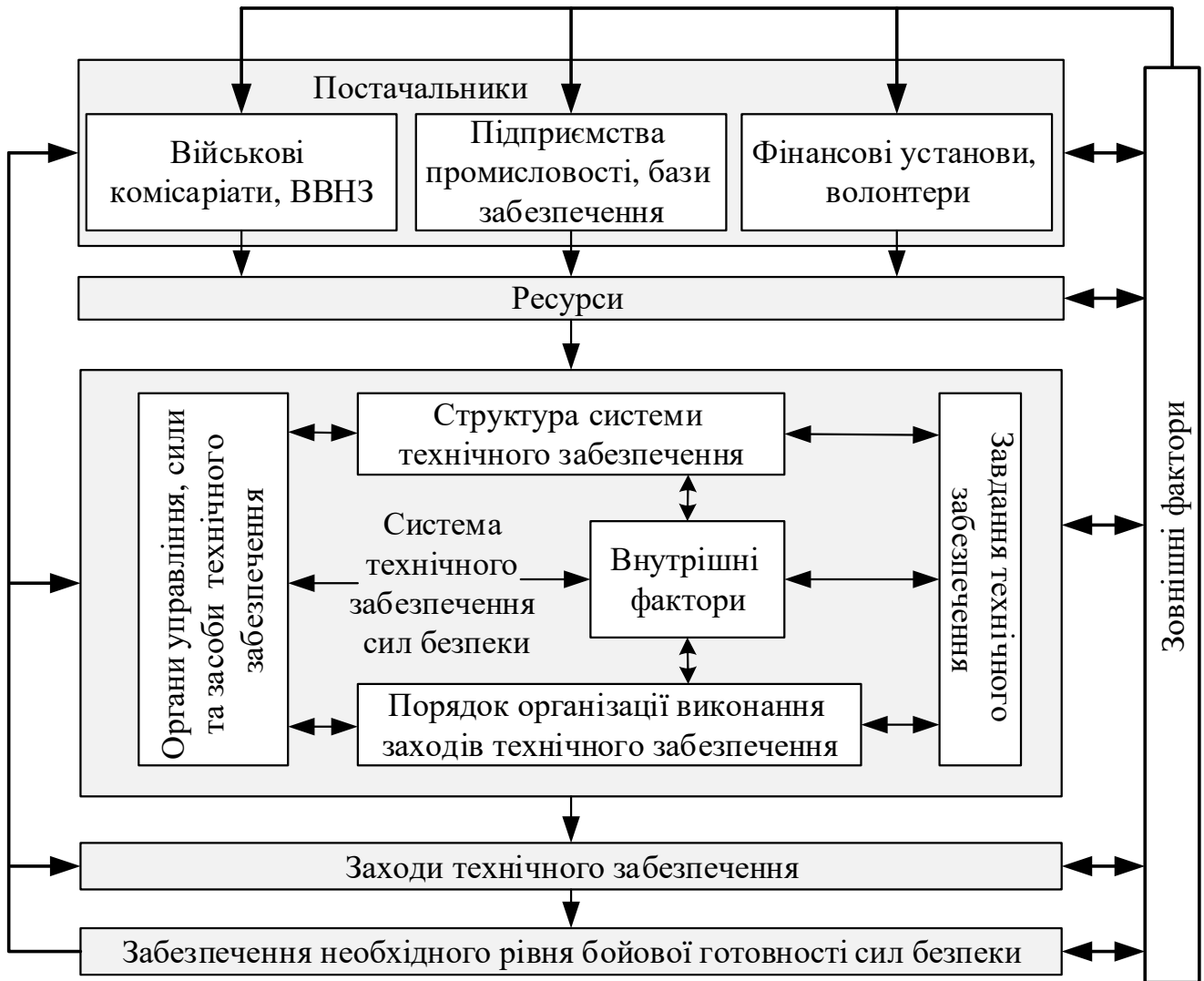

Рисунок 4 – Принципова схема функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України

Визначальним чинником навантаження на технічне забезпечення дій угруповання є сумарний обсяг потреб у заходах технічного забезпечення. Основними видами потреб, отриманих за результатами прогнозу технічної обстановки та спрямованих на забезпечення діяльності угруповання, вважатимемо такі: потреби у технічній розвідці, в евакуації пошкоджених (несправних) ОВСТ, у технічному обслуговуванні та ремонті ОВСТ.

Допоміжними видами потреб угруповання, спрямованими на забезпечення функціонування безпосередньо органів технічного забезпечення, вважатимемо такі: потреби у забезпеченні (укомплектуванні) органів технічного забезпечення необхідним військово-технічним майном та спеціальною технікою; у здійсненні захисту, охорони, оборони та маскування сил та засобів технічного забезпечення; в управлінні технічним забезпеченням. Чинники, які впливатимуть на кількість та обсяг потреб угруповання, умовно можна поділити на оперативні-тактичні (прогнозовані за результатами аналізу оперативної обстановки) та такі, що характеризуватимуть район спеціальної операції (отримані на підставі аналізу

фізико-географічних, економічних та кліматичних умов вибраного району).

У **третьому розділі** *«Військово-технічна політика в системі заходів щодо забезпечення обороноздатності держави в умовах кризових ситуацій»* окреслено вклад оборонно-промислового комплексу України в формування державної безпеки, обґрунтовані концептуальні основи планування розвитку технічного забезпечення сил безпеки України, розроблені механізми формування раціонального оборонного заказу держави, визначено заходи науково-технічного супроводження політики забезпечення обороноздатності держави, сформована прогнозна модель розвитку технічного забезпечення сил безпеки України на довгострокову перспективу.

Досліджено механізми впливу оборонно-промислового комплексу України на державну безпеку. Враховуючи низку загроз, з якими стикається оборонно-промисловий комплекс України на сучасному етапі, необхідно сформулювати довгострокові цілі щодо розвитку оборонної промисловості. Можливе залучення приватного сектору до створення необхідних продуктів хімічної промисловості, необхідних для потреб оборонно-промислового комплексу (ОПК).

Одним із найважливіших шляхів налагодження процесу переозброєння є створення послідовної стратегії, що буде враховувати всі зазначені вище загрози, а також економічні можливості нашої держави. Необхідно чітко визначитися, яке озброєння та військову техніку Україна буде закуповувати, а які буде виробляти, кооперуючись з іноземними партнерами.

В умовах продовження війни на виснаження в Україні розвиток ОПК відкриває суттєві можливості щодо збільшення виробництва/ремонтів ОВСТ для забезпечення потреб сил безпеки та оборони в контексті переміщення оборонних підприємств на безпечні території України та за її межі, зокрема створення центрів обслуговування та ремонту основної номенклатури техніки з подальшою організацією ліцензійного виробництва нових зразків озброєння та техніки на території України (локалізація виробництва), спільні підприємства тощо.

У перспективі післявоєнного відновлення України розвиток ОПК (високотехнологічна продукція, оборонні технології, експорт зброї) здатний забезпечити перспективні потреби сил безпеки та оборони. На рисунку 5 наведений вклад ОПК України щодо задоволення потреб сектору безпеки та оборони.

Розглянуті основні завдання оборонного планування на основі спроможностей. Оцінювання наявних спроможностей здійснюється органами військового управління стратегічного, оперативного, тактичного рівнів, командирами, начальниками та керівниками структурних підрозділів і організацій в ході оборонного огляду, огляду спроможностей. Воно здійснюється за всіма базовими компонентами (складовими) спроможностей та передбачає оцінювання: чинних доктринальних документів, які застосовуються (щодо підготовки, застосування, організації повсякденної діяльності підрозділу/структурного елемента тощо); організаційної структури і складу наявних підрозділів Збройних Сил за видами і родами військ (сил) щодо їх здатності виконувати завдання за кожною ситуацією з необхідним рівнем ефективності; рівня підготовки особового складу до виконання завдань за призначенням; забезпеченості необхідними

зразками озброєння та військової техніки для виконання завдань за ситуаціями, враховуючи їх технічний стан та терміни експлуатації; стану та здатності систем матеріально-технічного забезпечення (логістики), медичного забезпечення до виконання завдань за ситуаціями, зокрема наявність запасів; якості військової освіти та науки, її здатності забезпечити належний рівень професійної підготовки особового складу; наявності кваліфікованого та мотивованого військового (цивільного) персоналу; наявної військової інфраструктури і її здатності забезпечувати життєдіяльність військових організмів та виконання ними завдань за призначенням; рівня сумісності з відповідними підрозділами сил НАТО. Процедура оцінювання здійснюється шляхом порівняння необхідних спроможностей (оперативних, бойових, спеціальних) для виконання завдань за кожним імовірним сценарієм розвитку кризових ситуацій та наявних спроможностей сил і засобів.

Рисунок 5 – Вклад ОПК України щодо задоволення потреб сектору безпеки та оборони

Удосконалено механізм формування раціонального варіанту державних оборонних закупівель. Планування закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення є складовою оборонного планування. Основою планування закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення є потреби, пріоритети сектору безпеки і оборони, обсяги фінансових ресурсів, необхідних для їх задоволення, передбачені стратегіями, іншими стратегічними документами та державними програмами у сферах національної безпеки і оборони, розвиток складових сектору безпеки і оборони, зокрема оснащення їх сучасним озброєнням і військовою технікою, створення необхідних запасів матеріально-технічних засобів та необхідних для цього потужностей оборонно-промислового комплексу, реалізація інших заходів з посилення обороноздатності держави.

Якщо раніш оснащення сил безпеки проводилось тільки до норм оснащеності, то зараз згідно з оборонними закупівлями враховуються й інші показники, як-от: ефективність вирішення задач під час реагування на кризові ситуації, масштаб та рівень складності оперативної обстановки, структура побудови угруповання сил безпеки (організаційно-штатна структура).

Особливістю оборонних закупівель під час кризових ситуацій є достатньо висока динаміка виходу техніки з ладу, швидкоплинність оперативної обстановки. Під час таких кризових ситуацій оборонні закупівлі необхідно проводити за спрощеною (прискореною) процедурою.

Визначений вплив військово-наукових досліджень на обороноздатність держави. Визначальним фактором якості військово-наукових досліджень з обґрунтування перспектив розвитку та обліку систем озброєння сил безпеки є рівень методології їх проведення. Методологія обґрунтування перспектив розвитку та обліку систем озброєння сил безпеки – це сукупність принципів, методів, моделей, спрямованих на вирішення проблеми обґрунтування напрямів її розвитку, вибір оптимального типу, складу та зовнішності зразків ОВСТ, що входять до неї, в умовах ресурсних обмежень з урахуванням безлічі факторів військово-політичного, військово-технічного, військово-економічного та виробничо-технологічного характеру. На рисунку 6 наведений комплекс наукових задач, що вирішуються при формуванні державних оборонних закупівель.

Тенденцією розвитку науково-дослідної роботи в світі є інтенсифікація цих досліджень, збільшення фінансування. Інтелектуалізація сучасної техніки висуває високі фахові вимоги до спеціалістів, які її обслуговують. Розвиток науки має прямий взаємозв'язок з технічною забезпеченістю сил безпеки і як наслідок – з державною безпекою. Високий науковий потенціал держави дозволяє займати передові позиції у світі з будівництва та розвитку сил безпеки.

Проведений аналіз показав, що швидке зростання економічного потенціалу держави і показників державної безпеки забезпечуються завдяки збільшенню науково-технічного потенціалу держави. Науковий потенціал ґрунтується на достатньому фінансуванні фундаментальних наукових досліджень, на потужній матеріально-технічній базі наукових досліджень, мотивації вчених, високій якості освіти, затребуваності результатів науки для потреб держави взагалі, зокрема і сектору безпеки.

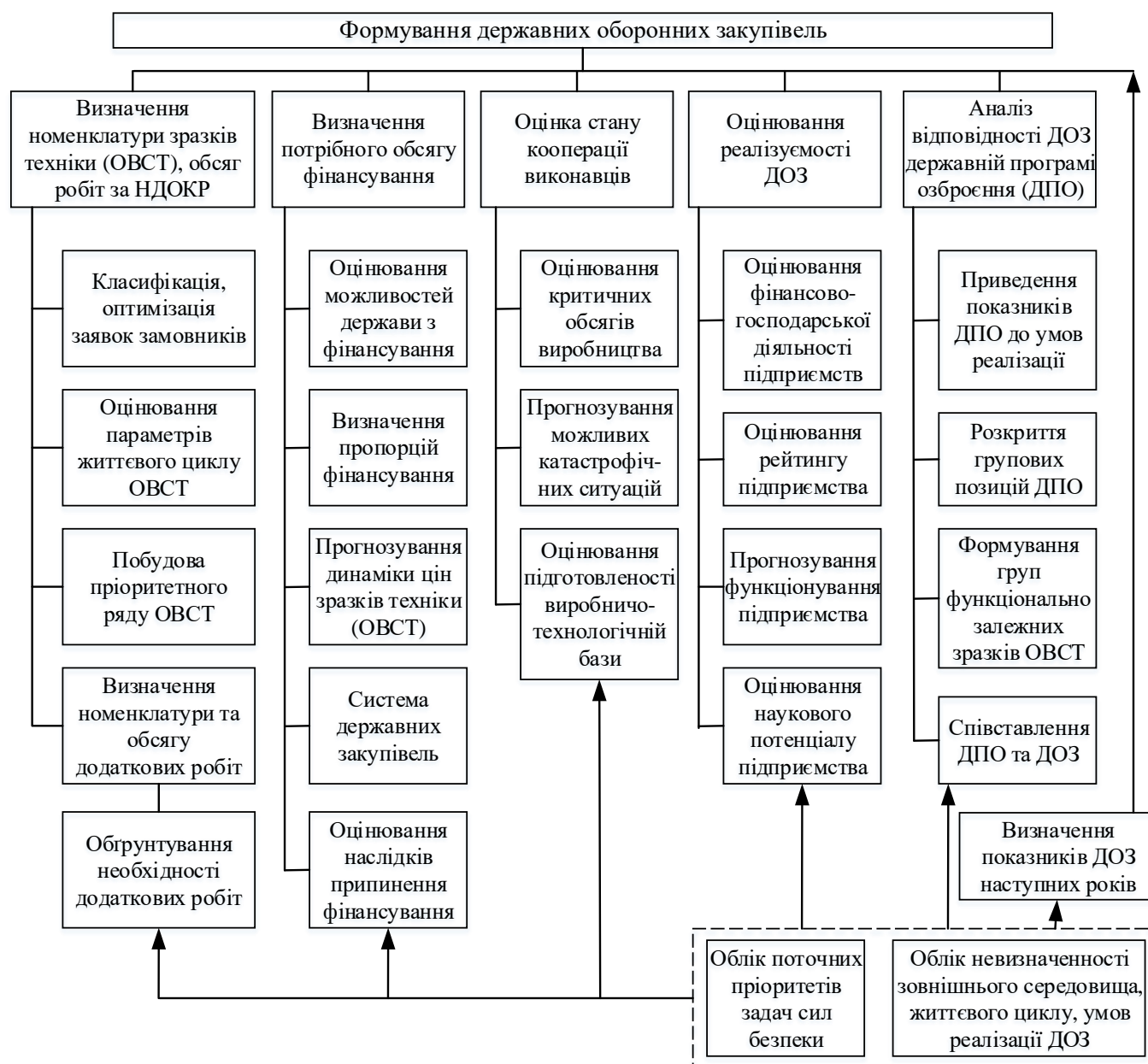

Рисунок 6 – Комплекс наукових задач, що вирішуються при формуванні державних оборонних закупівель

На жаль, в Україні за останні десятиліття науковий потенціал постійно зменшувався. Причинами були недофінансування, зменшення мотивації вчених, якості освіти на всіх рівнях, відсутність затребуваності результатів науки для потреб держави.

Розроблена модель розвитку технічного забезпечення сил безпеки України на довгострокову перспективу. Аналіз показав, що загальними проблемами технічного забезпечення сил безпеки України є: недостатній рівень забезпечення сучасними зразками озброєння, військової та спеціальної техніки і системами спостереження та контролю; недостатній рівень фінансування ускладнює процеси виробництва та закупівлі у необхідних обсягах сучасних зразків техніки; відсутність загальної державної концепції планування розвитку технічного забезпечення сил безпеки на довгостроковий період; низький рівень уніфікації ОВСТ, великі номенклатура автомобільної техніки та терміни її експлуатації.

Дані аналізу тенденцій розвитку техніки в світі дозволили узагальнити їх за групами основних напрямків розвитку: збільшення надійності технічних засобів; підвищення захисту та ергономічності; збільшення економічності витрат паливно-мастильних матеріалів; ремонтпридатність, зниження трудомісткості обслуговування; збільшення відсотка використання електронного обладнання; інтелектуалізація керування, роботизація; використання альтернативних джерел енергії та нових видів палива; автоматизація процесів розробки, виробництва, обліку технічних засобів та управління ними. Розвиток технічного забезпечення відбуватиметься у напрямках інтелектуалізації технічних засобів, ускладнення електронного обладнання, автоматизації процесів управління.

У **четвертому розділі** *«Механізми контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій»* обґрунтовані механізми відомчого, урядового та демократичного цивільного контролів у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій, сформовані інноваційні антикорупційні складові механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Відомчий контроль здійснюється міністерствами і відомствами, іншими органами управління всередині відповідної структури, він тісно пов'язаний із завданнями, які стоять перед ними. Відомчий контроль дає змогу отримати необхідний обсяг інформації, аналіз якої допомагає найбільш доцільно і раціонально вирішити питання подальшого розвитку різних сфер управління та способів досягнення оптимізації роботи управлінських структур у цих сферах. Характерною ознакою відомчого контролю є те, що за його наслідками, за наявності правових підстав, до винних у порушенні діючого законодавства осіб застосовуються заходи адміністративного примусу у вигляді дисциплінарних стягнень. Таке право чинним законодавством надано тільки органу відомчого контролю. За сферою діяльності контроль поділяється на внутрішній (відомчий), міжвідомчий та надвідомчий (позавідомчий).

Внутрішній контроль здійснює у самому міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади чи окремому підприємстві, організації, установі орган (посадова особа), який поєднаний з підконтрольною структурою відомчими зв'язками. Крім державних органів, відомчий контроль можуть проводити й вищі ланки (посадові особи) недержавного сектору економіки в межах своїх повноважень та за підлеглистю всередині своєї структури, контролюючи нижчу ланку.

На перший план діяльності урядового апарату виходить контроль за неухильним дотриманням законів України, виконанням указів і розпоряджень Президента України, постанов Кабінету Міністрів України. При здійсненні контрольної функції Кабінету Міністрів України перш за все має бути посилений інформаційно-аналітичний характер контролю за органами виконавчої влади, характер діяльності яких у ході адміністративної реформи має набути якісних змін. Доведено доречність створення в Україні складної інформаційної системи контролю органів державної влади та широкомасштабної комп'ютеризації контрольної діяльності міністерств, інших центральних і місцевих органів

виконавчої влади. Правильно організований контроль дозволяє мати оперативну інформацію щодо стану справ на різних ділянках роботи, дає можливість вчасно втрутитися в процес управління, вжити запобіжні заходи, забезпечити законність.

Одним з механізмів урядового контролю є механізм фінансового контролю. Під час кризових ситуацій в державі у сфері публічних закупівель відбуваються зміни. Вони стосуються і механізмів державних закупівель. Повномасштабне вторгнення росії суттєво вплинуло на всі сфери економіки України, зокрема відповідні зміни були внесені і у процедуру проведення тендерів на Prozorro у військовий час.

Демократичний цивільний контроль за оборонною сферою та правоохоронними органами держави сформульовано як політичний стандарт авторитетними міжнародними організаціями, такими як ОБСЄ, НАТО, ЄС, Рада Європи. Принцип цивільного контролю за воєнною організацією та правоохоронними органами держави відображає суспільно-необхідну діяльність для покращення координації та цивільно-військового співробітництва, узгодження демократичних цінностей з безпековою та оборонною політикою.

Доведено, що відсутність чіткої й системної конкретизації функцій та повноважень органів державної влади позбавляє можливості законодавчого закріплення параметрів і характеристик суб'єктів сектору безпеки, що фактично робить невизначеним сферу поширення і предмет демократичного цивільного контролю.

З урахуванням цього в Україні визначені такі основні напрями та проблеми щодо вдосконалення демократичного цивільного контролю за діяльністю сектору безпеки: завершення формування структури системи державного управління сектором безпеки; законодавче закріплення основних параметрів і характеристик суб'єктів сектору безпеки відповідно до покладених на них функцій і завдань; забезпечення наукової обґрунтованості інституційних перетворень і державних рішень в оборонній політиці; розробка та впровадження в практику науково обґрунтованих критеріїв і методик поетапного оцінювання результатів функціональної діяльності всіх структур сектору безпеки; підвищення ефективності парламентського контролю.

Проведений аналіз антикорупційного законодавства України. Встановлено, що правовою основою запобігання корупції є система державних законодавчих і підзаконних актів, що визначають суспільно-правову необхідність проведення комплексу передбачених законом заходів, їх правові, організаційно-тактичні основи, гарантії законності їх застосування. Визначені антикорупційні складові механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій, якими є: зміна принципів державної служби та контроль за майновим становищем представників влади; створення ефективного контролю за розподілом і витрачанням бюджетних коштів; удосконалення правоохоронної системи і поліцейської діяльності (діяльності спецслужб); упорядкування системи і структури, ревізія функцій органів виконавчої влади.

Розглянуті питання реалізації антикорупційного законодавства державними органами виконавчої влади зі спеціальним статусом (з правоохоронними

функціями), до яких віднесені: Державне бюро розслідувань України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції України, Служба безпеки України. Доведено, що негайне запровадження та реалізація зазначених у дослідженні правових і організаційних заходів у комплексі, належне виконання їх усіма членами суспільства, на думку автора, сприятимуть посиленню протидії корупції в Україні, хоча окремі її аспекти вже піддаються критиці як недосконалі й такі, що можуть неоднозначно тлумачитися та застосовуватися на практиці та потребують додаткового регулювання і розкриття.

У **п'ятому розділі** *«Шляхи удосконалення механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій»* визначені пропозиції з удосконалення системи підготовки та перепідготовки персоналу у галузі технічного забезпечення сил безпеки України, окреслено розвиток нормативно-правової бази технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій, обґрунтовано загальнодержавну модель функціонування та розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України, сформовано стратегію розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Професіоналізація військової освіти передбачає формування сучасної моделі професійної військової освіти, що забезпечує підготовку військових фахівців на основі їх безперервного професійного розвитку, враховує загальні тенденції розвитку системи національної та міжнародної безпеки, зміни принципів та способів ведення збройної боротьби, нові вимоги до якості військової освіти, формування доброчесності на основі стандартів НАТО. Професійна військова освіта культивує розвиток військового лідера шляхом надання широкого спектра професійних знань та розвитку креативного мислення впродовж військової кар'єри.

Сформовано такі прогнозовані результати зміни системи військової освіти: контроль і коригування процесу підготовки на тактичному та оперативному рівнях з урахуванням досвіду виконання бойових (спеціальних) завдань силами безпеки України під час відсічі збройної агресії; здійснення оптимального поєднання для формальної та неформальної систем освіти; досягнення значно вищих показників, порівнюючи з попередніми показниками професійної підготовки; надання можливості постійно вдосконалювати свої навички, впливати на процес навчання; створення умов для об'єднання у глобальній мережі підготовки НАТО, що надасть доступ до актуальної інформації в режимі постійного оновлення; досягнення необхідного балансу своєчасності підготовки та оптимальності часу на неї (невиправдано тривале навчання спричиняє перевитрати ресурсів, коротке – призведе до некомпетентності фахівця); забезпечення відповідності запитам сьогодення, можливості адаптуватися у заданих умовах функціонування для побудови самобутньої системи, що враховує досвід бойових дій та підготовку провідних держав світу.

Підкреслено, що захист суверенітету і територіальної цілісності України найважливіша функція держави, справа всього Українського народу. Реалізація

цієї норми Конституції України в умовах екзистенційної воєнної загрози національній безпеці, зростання дефіциту фінансових ресурсів та дисбалансу воєнних потенціалів України та російської федерації обумовлює необхідність розроблення нової стратегії воєнної безпеки, яка базується на всеохоплюючій обороні України.

Загальними нормативно-правовими актами сил безпеки щодо технічного забезпечення є: Статути Збройних Сил України, Закон України «Про дорожній рух» та Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок проведення обов'язкового технічного контролю транспортних засобів Національної гвардії, Державної прикордонної служби, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту». У практичній діяльності підрозділи сил безпеки України керуються загальнодержавними та відомчими нормативними актами. Одним з аспектів розвитку нормативно-правової бази технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій є її адаптація до стандартів НАТО.

До механізмів управління системою технічного забезпечення сил безпеки України можна віднести: механізми контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення; механізми науково-технічного супроводження системи технічного забезпечення; механізми планування, аналізу та прогнозування розвитку системи технічного забезпечення; механізми підготовки та перепідготовки персоналу у галузі технічного забезпечення; механізми фінансового забезпечення та закупівлі ОВСТ; механізми управління системою технічного забезпечення.

На рисунку 7 наведена розроблена загальнодержавна модель функціонування та розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України. Розроблена модель дозволяє визначити впливи системи державного управління на систему технічного забезпечення сил безпеки. Це дозволить у подальшому визначити напрями удосконалення системи технічного забезпечення та механізми державної безпеки.

На основі SWOT-аналізу розроблені стратегії розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Стратегія 1 «Порівняльні переваги: співставлення сильних сторін, щоб максимально використати можливості для розвитку системи технічного забезпечення».

Стратегія 2 «Виклики: як подолати слабкі сторони (внутрішні фактори) системи технічного забезпечення через використання можливостей (зовнішні фактори)».

Стратегія 3 «Вплив: способи, як сильні сторони можуть бути використані для того, щоб обмежити або усунути загрози функціонування системи технічного забезпечення».

Стратегія 4 «Ризики: вплив загроз, які підкріплені слабкими сторонами функціонування системи технічного забезпечення».

Рисунок 7 – Загальнодержавна модель функціонування та розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України

У таблиці 1 наведений приклад SWOT-аналізу системи технічного забезпечення сил безпеки України.

Таблиця 1–Приклад SWOT-аналізу системи технічного забезпечення сил безпеки України

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Достатня забезпеченість фахівцями технічного профілю. 2. Наявність потужної науково-технічної бази. 3. Ресурсозабезпеченість (наявність більшості ресурсів, необхідних для розроблення та відновлення ОВСТ). 4. Висока якість освіти в галузі технічного забезпечення. 5. Наявність потужностей ОПК. 6. Достатній мобілізаційний ресурс. 7. Розвинуте логістичне забезпечення, наявність розвинутих автомобільних та залізничних мереж. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Застаріла техніка. 2. Недостатнє фінансування. 3. Відсутність передових технологій розроблення та виробництва ОВСТ. 4. Низькі темпи поставки техніки. 5. Низький рівень уніфікації ОВСТ, великі номенклатура автомобільної техніки та терміни її експлуатації. 6. Відсутність загальнодержавної концепції планування розвитку технічного забезпечення на довгостроковий період. 7. Слабко розвинуті процеси автоматизації управління технічним забезпеченням.

Кінець таблиці 1

Можливості	Загрози
1. Імплементация стандартів НАТО. 2. Розроблення власних технологій створення ОВСТ, закупівля передових технологій у інших країнах. 3. Покращення механізмів державного контролю за технічним забезпеченням. 4. Відновлення та удосконалення потужностей ОПК.	1. Наявні корупційні загрози у галузі закупівлі ОВСТ. 2. Значне зменшення фінансування технічного забезпечення сил безпеки. 3. Недостатність державного резерву ОВСТ. 4. Високі темпи виходу ОВСТ з ладу під час кризових ситуацій (бойових дій).

Сформовано концептуально-стратегічні засади розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій, що дозволяють визначити шляхи удосконалення механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні вирішено актуальну наукову проблему, що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Реалізована мета і поставлені завдання дають підстави сформулювати такі висновки та практичні рекомендації.

1. Розкрито роль, місце та генезис дій сил безпеки України при реагуванні на кризові ситуації. Встановлені основні дефініції понятійно-термінологічного апарату функціонування і розвитку механізмів державного управління, розглянуті нормативно-правові акти у сфері забезпечення національної безпеки та досліджена дефініція «кризова ситуація», а також аналіз нормативно-правових документів дозволяють стверджувати, що запроваджено новий термін «кризові ситуації, що загрожують національній безпеці України», який характеризує обстановку напередодні введення особливого періоду. У системі забезпечення національної безпеки головними суб'єктами забезпечення державної безпеки є сили безпеки. Виходячи із зазначених загроз та основних напрямів державної політики з питань національної безпеки у сфері державної безпеки, головним суб'єктом забезпечення державної безпеки є сили безпеки держави, а об'єктами – людина, суспільство і держава. Оцінка рівня воєнної безпеки країни за рівнем воєно-економічного потенціалу держави є основою захищеності її національних інтересів. Обґрунтовані закономірності розвитку систем ОВСТ.

2. Досліджена сутність управління логістичним забезпеченням та стан системи технічного забезпечення сил безпеки України при реагуванні на кризові ситуації. Проведений аналіз логістичного забезпечення дій сил безпеки та

визначені проблемні аспекти показують, що на перший план висуваються проблеми реформування системи забезпечення державної безпеки, швидкого реагування на виникнення кризових ситуацій в українському суспільстві. Доволі важливим є питання забезпечення ресурсами сил безпеки, що не може реалізовуватись без належним чином налагодженої логістики. Особливо це важливо за наявності кризових ситуацій, котрі вимагають негайної реакції, та різноманітності сил безпеки, які можуть бути залучені до вирішення проблемних питань. Обґрунтована система видів логістичного забезпечення дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації. Основною проблемою логістичного забезпечення під час кризових ситуацій є терміновість поставок (надання послуг) та дефіцит ресурсів. Також до проблемних питань логістичного забезпечення сил безпеки віднесене питання нормативно-правового забезпечення. У більшості нормативно-правових актів логістика розглядається для сил оборони. Відсутнє єдине розуміння логістики для сил безпеки, які мають різні функції та задачі, але застосовуються під час кризових ситуацій спільно. Проблемним аспектом залишається відсутність ешелонування запасів для Державної служби з надзвичайних ситуацій та Національної поліції України. Необхідною умовою потрібної ефективності дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації є державне управління такого типу, яке б створювало сприятливі умови для забезпечення оперативності та повноти дій.

3. Вивчено досвід функціонування системи технічного забезпечення силових структур провідних країн світу в умовах кризових ситуацій. Основні тенденції розвитку технічного забезпечення збройних сил провідних країн світу базуються на: розширенні обсягу наукових знань та досягнень, що реалізуються в зразках, комплексах та системах ОВСТ; підвищенні їх маневрових можливостей та ступеня автоматизації шляхом застосування штучного інтелекту та роботизації; підвищенні спроможності зразків ОВСТ діяти автономно в різних умовах обстановки та в реальному масштабі часу; спрощенні експлуатації систем ОВСТ і скорочення на цій основі чисельності екіпажів та обсягу праці; створенні спеціальних засобів для миротворчої діяльності з нейтралізації кризових ситуацій, зокрема створенні нескоротливої зброї; підвищенні ролі і значення в системах ОВСТ керованої зброї, перш за все високоточної; скороченні часу переведення зразків, комплексів і систем ОВСТ у бойову готовність; підвищенні захищеності, живучості та надійності функціонування зразків, комплексів і систем ОВСТ; впровадженні модульного принципу побудови, нових форм стандартизації та уніфікації зразків, комплексів і систем ОВСТ; підвищенні значення модернізації існуючих зразків, комплексів і систем ОВСТ у загальній системі створення ОВСТ. Технічну базу реалізації тенденцій розвитку ОВСТ складають новітні технології, основою яких є останні досягнення у мікроелектроніці, інформатиці, оптоелектроніці, робототехніці тощо.

4. Схарактеризовано нормативно-правові основи функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій та обґрунтовано шляхи розвитку нормативно-правової бази. Зростання дефіциту фінансових ресурсів і дисбалансу воєнних потенціалів України та російської федерації обумовлює необхідність розроблення нової стратегії воєнної безпеки,

яка базується на всеохоплюючій обороні України. Аналіз нормативно-правових актів з технічного забезпечення сил безпеки України дозволив обґрунтувати загальнодержавні підходи до перспектив розвитку технічного забезпечення. Базуючись на систематизації нормативно-правових актів технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій, а також відомчих керівних документів сил безпеки України, які конкретизують використання озброєння, військової та спеціальної техніки під час реагування на кризові ситуації, виокремлено пропозиції щодо подальшого удосконалення механізмів постачання ОВСТ до підрозділів оперативно-тактичної та тактичної ланок, приведення норм належності та постачання до стандартів НАТО, а також адаптації нормативно-правової бази технічного забезпечення сил безпеки України до стандартів НАТО.

5. Визначено концептуальні основи планування розвитку технічного забезпечення сил безпеки України та розроблено прогнозу модель на довгострокову перспективу. Розроблено механізм планування розвитку технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій з урахуванням їх спроможностей. Його відмінність від оборонного планування сил оборони в тому, що треба враховувати задачі кожного суб'єкта сил безпеки та конкретний їх вплив на кризову ситуацію. Дані аналізу тенденцій розвитку техніки в світі дозволили узагальнити їх за групами основних напрямків розвитку: збільшення надійності технічних засобів; підвищення захисту та ергономічності; збільшення економічності витрат паливо-мастильних матеріалів; ремонтпридатність, зниження трудомісткості обслуговування; збільшення відсотку використання електронного обладнання; інтелектуалізація керування, роботизація; використання альтернативних джерел енергії та нових видів палива; автоматизація процесів розробки, виробництва, обліку технічних засобів та управління ними. Розвиток технічного забезпечення відбуватиметься у напрямках інтелектуалізації технічних засобів, ускладнення електронного обладнання, автоматизації процесів керування.

6. Обґрунтовано шляхи вдосконалення механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій. Відомчий контроль здійснюється міністерствами і відомствами, іншими органами управління всередині відповідної структури, він тісно пов'язаний із завданнями, які стоять перед ними. Внутрішній контроль здійснює у самому міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади чи окремому підприємстві, організації, установі орган (посадова особа), який поєднаний з підконтрольною структурою відомчими зв'язками. Визначені такі основні напрями та проблеми щодо вдосконалення демократичного цивільного контролю за діяльністю сектору безпеки: завершення формування структури системи державного управління сектором безпеки; законодавче закріплення основних параметрів і характеристик суб'єктів сектору безпеки відповідно до покладених на них функцій і завдань; забезпечення наукової обґрунтованості інституційних перетворень і державних рішень в оборонній політиці; розроблення та впровадження в практику науково обґрунтованих критеріїв і методик поетапного оцінювання результатів функціональної діяльності всіх структур сектору безпеки; підвищення ефективності парламентського контролю.

7. Сформовано інноваційні антикорупційні складові механізмів контролю у

сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій. Правовою основою запобігання корупції є система державних законодавчих і підзаконних актів, що визначають суспільно-правову необхідність проведення комплексу передбачених законом заходів, їх правові, організаційно-тактичні основи, гарантії законності їх застосування. Визначені такі антикорупційні складові механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій: зміна принципів державної служби та контроль за майновим становищем представників влади; створення ефективного контролю за розподілом і витрачанням бюджетних коштів; удосконалення правоохоронної системи і поліцейської діяльності (діяльності спецслужб); упорядкування системи і структури, ревізія функцій органів виконавчої влади. Негайне запровадження та реалізація зазначених в дослідженні правових і організаційних заходів у комплексі, належне виконання їх усіма членами суспільства сприятиме посиленню протидії корупції в Україні.

8. Надано пропозиції з удосконалення системи підготовки та перепідготовки персоналу у галузі технічного забезпечення сил безпеки України. Професіоналізація військової освіти передбачає формування сучасної моделі професійної військової освіти, що забезпечує підготовку військових фахівців на основі їх безперервного професійного розвитку, враховує загальні тенденції розвитку системи національної та міжнародної безпеки, зміни принципів та способів ведення збройної боротьби, нові вимоги до якості військової освіти, формування доброчесності на основі стандартів НАТО. Сформовано такі прогнозовані результати зміни системи військової освіти: контроль і коригування процесу підготовки на тактичному та оперативному рівнях з урахуванням досвіду виконання бойових (спеціальних) завдань силами безпеки України під час відсічі збройної агресії; здійснення оптимального поєднання формальної та неформальної систем освіти; досягнення показників, значно вищих, порівнюючи з попередніми показниками професійної підготовки; надання можливості постійно вдосконалювати свої навички, впливати на процес навчання; створення умов для об'єднання у глобальній мережі підготовки НАТО, що надасть доступ до актуальної інформації в режимі постійного оновлення; досягнення необхідного балансу своєчасності підготовки та оптимального часу на неї (не виправдано тривале навчання спричиняє перевитрати ресурсів, коротке – призведе до некомпетентності фахівця); забезпечення відповідності запитам сьогодення, можливості адаптуватися у заданих умовах функціонування для побудови самобутньої системи, що враховує досвід бойових дій та підготовку провідних держав світу.

9. Запропоновано загальнодержавну модель функціонування та розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України. До механізмів управління системою технічного забезпечення сил безпеки України можна віднести: механізми контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення; механізми науково-технічного супроводження системи технічного забезпечення; механізми планування, аналізу та прогнозування розвитку системи технічного забезпечення; механізми підготовки та перепідготовки персоналу у галузі технічного забезпечення; механізми

фінансового забезпечення та закупівлі ОБСТ; механізми управління системою технічного забезпечення. Розроблена модель дозволяє визначити впливи системи державного управління на систему технічного забезпечення сил безпеки. Це дозволить у подальшому визначити напрями удосконалення системи технічного забезпечення, що своєю чергою дозволить покращити механізми державної безпеки.

10. Розроблено стратегію розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій. Методом розроблення елементів стратегії обрано SWOT-аналіз, матриця якого описує стратегічні визначення, що можна реалізувати, знаходячи оптимальне поєднання між сильними і слабкими сторонами як внутрішніми чинниками, а також можливостями і загрозами як зовнішніми факторами. Отримано чотири стратегії: Стратегія 1 «Порівняльні переваги: співставлення сильних сторін, щоб максимально використати можливості для розвитку системи технічного забезпечення»; Стратегія 2 «Виклики: як подолати слабкі сторони (внутрішні фактори) системи технічного забезпечення через використання можливостей (зовнішні фактори)»; Стратегія 3 «Вплив: способи, як сильні сторони можуть бути використані для того, щоб обмежити або усунути загрози функціонування системи технічного забезпечення»; Стратегія 4 «Ризики: Вплив загроз, які підкріплені слабкими сторонами функціонування системи технічного забезпечення». Розроблені стратегії дозволять визначити шляхи удосконалення механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Єманов В. В. Державне управління системою технічного забезпечення сил безпеки України у кризових ситуаціях: теорія, методологія, практика : монографія. Харків : НА НГУ, 2023. 315 с.

2. Yemanov V., Trobyuk V. Establishment and development of professional military education of the security forces of Ukraine / World trends in the use of interactive technologies in education. International collective monograph. Intellebence Transportation System And Smart City Institute. Lima, Peru, 2023. Pp. 155 – 170.

Особистий внесок: досліджені особливості підготовки та перепідготовки кадрів для військових формувань, що мають правоохоронні функції.

Наукові статті у виданнях, що включені до наукометричних баз Scopus, Web of Science

3. Yemanov V., Pasichnyk V., Yevtushenko I., Larin S., Mykhailenko O. (2023). Ranking threats to determine the cost of protecting information in a cybersecurity environment. *Ingénierie des Systèmes d'Information*, Vol. 28, No. 1, pp. 77 – 84. URL: <https://www.iieta.org/journals/isi/paper/10.18280/isi.280108> (*Scopus*).

Особистий внесок: визначено підхід до формування інформаційної основи для прийняття та реалізації управління рішень.

4. Yemanov V., Dzyana H., Dzyanyi N., Dolinchenko O., Didych O. (2023).

Modelling a public administration system for ensuring cybersecurity. *International Journal of Safety and Security Engineering*, Vol. 13, No. 1, pp. 81 – 88. URL: <https://www.iieta.org/journals/ijssse/paper/10.18280/ijssse.130109> (*Scopus*).

Особистий внесок: обґрунтовано підхід до моделювання процесу функціонування системи державного управління забезпечення кібербезпеки.

5. Boikivska G., Yemanov V., Nahirna M., Mirko N., Andrushkiv R. (2023). Planning for ensuring the security of sustainable development of the socio-economic system in the context of the importance of the knowledge economy. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 18, No. 4, pp. 1283 – 1288. URL: <https://www.iieta.org/journals/ijstdp/paper/10.18280/ijstdp.180433> (*Scopus*).

Особистий внесок: визначені проблеми планування забезпечення безпеки соціально-економічних систем.

Наукові статті у фахових виданнях

6. Єманов В. В. Проблемні питання систем експлуатації та відновлення автобронетанкової техніки Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2022. № 2 (81). С. 63 – 71.

7. Єманов В. В., Споришев К. О., Шаповалов О. І. Проблеми інформатизації процесів управління системою технічного обслуговування та ремонту автобронетанкової техніки Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2022. № 3 (82). С. 108 – 116.

Особистий внесок: визначені процеси державного управління системою технічного обслуговування та ремонту автобронетанкової техніки.

8. Єманов В. В. Вклад оборонно-промислового комплексу України в формування державної безпеки. *Честь і закон*. 2022. № 4 (83). С. 87 – 95.

9. Єманов В. В. Роль та місце сил безпеки України при реагуванні на кризові ситуації. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Державне управління*. Симферополь, 2022. Т. 33 (72). № 6. С. 167 – 172.

10. Єманов В. В. Сутність управління логістичним забезпеченням дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації. *Актуальні питання у сучасній науці. Державне управління*. 2023. Вип. 2 (8). С. 113 – 125.

11. Єманов В. В., Тробюк В. І., Белай С. В. Обґрунтування шляхів розвитку освітньої діяльності Національної академії Національної гвардії України в сфері неформальної освіти. *Честь і закон*. 2023. № 1 (84). С. 5 – 12.

Особистий внесок: обґрунтовані загальні шляхи розвитку освітньої діяльності Національної академії Національної гвардії України.

12. Єманов В. В. Механізми формування раціональних оборонних закупівель при реагуванні сил безпеки на кризові ситуації. *Наукові інновації та передові технології. Державне управління*. 2023. Вип. 3 (17). С. 40 – 49.

13. Єманов В. В. Механізми відомчого контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій. *Актуальні питання у сучасній науці. Державне управління*. 2023. Вип. 3 (9). С. 230 – 237.

14. Єманов В. В. Механізми урядового контролю у сфері функціонування

системи технічного забезпечення сил безпеки Україні під час кризових ситуацій. *Наукові перспективи. Державне управління*. 2023. Вип. 3 (33). С. 48 – 57.

15. Єманов В. В. Методологічні підходи до механізмів функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій *Наукові перспективи. Державне управління*. 2023. Вип. 4 (34). С. 104 – 113.

16. Єманов В. В. Прогнозна модель розвитку технічного забезпечення сил безпеки України на довгострокову перспективу. *Актуальні питання у сучасній науці. Державне управління*. 2023. Вип. 5 (11). С. 164 – 173.

17. Єманов В. В. Науково-технічне супроводження політики забезпечення обороноздатності держави. *Наукові інновації та передові технології. Державне управління*. 2023. Вип. 5 (19). С. 229 – 236.

18. Єманов В. В. Розвиток нормативно-правової бази технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. Вип. 5. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/1535/1545>.

19. Єманов В. В. Загальнодержавна модель функціонування та розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України. *Наукові інновації та передові технології. Державне управління*. 2023. Вип. 6 (20). С. 188 – 197.

20. Єманов В. В. Стратегія розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій. *Актуальні питання у сучасній науці. Державне управління*. 2023. Вип. 6 (12). С. 201 – 209.

21. Єманов В. В. Механізми демократичного цивільного контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. Вип. 11. С. 138 – 141. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/investplan>.

22. Єманов В. В. Інноваційні антикорупційні складові механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій *Наукові перспективи. Державне управління*. 2023. Вип. 5 (35). С. 182 – 193.

23. Єманов В. В. Досвід функціонування системи технічного забезпечення силових структур провідних країн світу в умовах кризових ситуацій. *Честь і закон*. 2023. № 2 (85). С. 80 – 85.

24. Єманов В. В., Бєлай С. В., Тробюк В. І. Обґрунтування пропозицій з удосконалення системи підготовки та перепідготовки персоналу сектору безпеки і оборони України в умовах відсічі збройної агресії. *Вісник Національного університету цивільного захисту. Державне управління*. Харків, 2023. Вип. 1 (18). С. 271 – 279.

Особистий внесок: надані пропозиції з удосконалення системи підготовки персоналу сектору безпеки і оборони України в умовах відсічі збройної агресії.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

25. Єманов В. В., Павлов Я. В. Пропозиції щодо скорочення часу на

проведення технічної розвідки підрозділами технічного забезпечення Національної гвардії України. *Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності військових формувань та правоохоронних органів* : збірник тез VIII Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Харків, 31 жовт. 2019 р. Харків, 2019. С. 79.

Особистий внесок: надано рекомендації щодо проведення технічної розвідки підрозділами технічного забезпечення Національної гвардії України.

26. Єманов В. В., Павлов Я. В. Визначення ступеня достатності системи технічного забезпечення Національної гвардії України в умовах виникнення внутрішнього збройного конфлікту. *Службово-бойова діяльність Національної гвардії України: сучасний стан, проблеми та перспективи. Секція 1 «Актуальні проблеми оперативного мистецтва та тактики Національної гвардії України»*: збірник тез доп. наук.-практ. конф., м. Харків, 2 квіт. 2020 р. Харків, 2020. С. 23, 24.

Особистий внесок: обґрунтовано пропозиції до елементів системи технічного забезпечення Національної гвардії України.

27. Єманов В. В., Павлов Я. В. Вимоги до органів технічного забезпечення угруповання Національної гвардії України у внутрішньому збройному конфлікті. *Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності військових формувань та правоохоронних органів* : збірник тез доп. IX Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Харків, 29 жовт. 2020 р. Харків, 2020. С. 102 – 104.

Особистий внесок: сформовано вимоги до органів технічного забезпечення угруповання Національної гвардії України.

28. Єманов В. В., Спорішев К. О. Пропозиції щодо моделювання системи технічного забезпечення підрозділів Національної гвардії України засобами CASE-технологій. *Проблеми оперативного та логістичного забезпечення складових сектору безпеки і оборони України* : збірник тез доп. Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Харків, 09 лют. 2021 р. Харків, 2021. С. 88, 89.

Особистий внесок: виокремлено пропозиції щодо елементів моделювання системи технічного забезпечення Національної гвардії України засобами CASE-технологій.

29. Єманов В. В., Спорішев К. О. Особливості ведення технічної розвідки підрозділами технічного забезпечення НГУ в умовах внутрішнього збройного конфлікту. *Службово-бойова діяльність Національної гвардії України: сучасний стан, проблеми та перспективи. Секція 3 «Актуальні проблеми розвитку і удосконалення озброєння, військової та спеціальної техніки, зв'язку та інформатизації в НГУ»* : матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 25 берез. 2021 р. Харків, 2021. С. 30.

Особистий внесок: обґрунтовано деякі особливості ведення технічної розвідки підрозділами технічного забезпечення.

30. Єманов В. В. Підходи до формування потрібного варіанту структури та складу угруповання Національної гвардії України в умовах внутрішнього збройного конфлікту. *Службово-бойова діяльність Національної гвардії України: сучасний стан, проблеми та перспективи. Секція 3 «Актуальні проблеми розвитку і удосконалення озброєння, військової і спеціальної техніки в Національній гвардії України»* : збірник тез доп. наук.-практ. конф., м. Харків, 31 берез. 2022 р. Харків,

2022. С. 23.

31. Єманов В. В. Модель функціонування системи технічного забезпечення угруповання Національної гвардії України у внутрішньому збройному конфлікті. *Актуальні питання забезпечення службово-бойової діяльності військових формувань та правоохоронних органів* : збірник тез доп. XI Міжнародної наук.-практ. конф., м. Харків, 28 жовт. 2022 р. Харків, 2022. С. 89 – 91.

32. Єманов В. В. Воєнно-економічна стратегія держави під час виникнення кризових ситуацій. *Проблеми оперативного та логістичного забезпечення складових сектору безпеки і оборони України* : збірник тез доп. Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Харків, 23 лют. 2023 р. Харків, 2023. С. 32, 33.

33. Єманов В. В. Інформаційно-аналітична функція логістичного забезпечення сил безпеки України при реагуванні на кризові ситуації. *Застосування інформаційних технологій у підготовці та діяльності сил охорони правопорядку*: збірник тез Міжнародної наук.-практ. конф., м. Харків, 15 берез. 2023 р. Харків, 2023. С. 33, 34.

34. Єманов В. В. Науково-технічне супроводження політики забезпечення обороноздатності держави. *Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика* : матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 16 берез. 2023 р. Харків, 2023. С. 84 – 86.

35. Єманов В. В. Аспекти підготовки території держави до оборони. *Актуальні проблеми діяльності складових сектору безпеки і оборони України в умовах особливих правових режимів: поточний стан та шляхи вирішення* : збірник тез доп. Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 30 берез. 2023 р. Харків, 2023. С. 66, 67.

36. Єманов В. В. Перспективи розвитку технічного забезпечення сил безпеки України. *Всеохоплююча оборона: досвід протидії збройній агресії РФ проти України* : збірник матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф., м. Київ, 27 квіт. 2023 р. Київ, 2023. С. 136, 137.

37. Єманов В. В. Перспективи розвитку технічного забезпечення сил безпеки України. *Перспективи розвитку озброєння та військової техніки сухопутних військ* : збірник матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф., м. Львів, 17-18 трав. 2023 р. Львів, 2023. С. 24.

38. Єманов В. В. Погляди на будівництво формувань сил безпеки та оборони України в умовах кризових ситуацій. *Актуальні проблеми будівництва та службово-бойової діяльності формувань сил безпеки і сил оборони держави в умовах воєнного стану* : збірник тез Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Харків, 31 трав. 2023 р. Харків, 2023. С. 18, 19.

Наукові статті, які додатково відображають наукові результати дисертації

39. Єманов В. В., Гармаш В. П., Споришев К. О. Модель прогнозування обсягу виходу з ладу озброєння та військової техніки підрозділів Національної гвардії України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Технічні науки*. Симферополь, 2021. Т. 32 (71) № 1. С. 87 – 91.

Особистий внесок: визначено обсяг виходу військової техніки підрозділів Національної гвардії України з ладу та проведено її розподіл за трудомісткістю.

40. Єманов В. В., Бєлай С. В., Споришев К. О. Інформаційно-аналітичний метод підвищення ефективності технічної розвідки підрозділів технічного забезпечення Національної гвардії України. *Збірник наукових праць Національної академії Національної гвардії України*. Харків, 2022. Вип. 1 (39) С. 104 – 110.

Особистий внесок: запропоновано інформаційно-аналітичний метод підвищення ефективності технічної розвідки підрозділів технічного забезпечення.

41. Єманов В. В., Споришев К. О., Онопрієнко О. С. Метод багатofакторного вибору експертів за максимумом коефіцієнта компетентності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Технічні науки*. Симферополь, 2022. (72) № 5, С. 73 – 80.

Особистий внесок: проведено аналіз методів вибору групи експертів для проведення експертного оцінювання та розроблено метод вибору експертів.

АНОТАЦІЯ

Єманов В. В. Механізми державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку. Національний університет цивільного захисту України, Харків, 2023.

У дисертаційному дослідженні вирішено актуальну наукову проблему, що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій.

Розкрито роль, місце та генезис дій сил безпеки України при реагуванні на кризові ситуації. Встановлені основні дефініції понятійно-термінологічного апарату функціонування і розвитку механізмів, розглянуті нормативно-правові акти у сфері забезпечення національної безпеки. Досліджена сутність управління логістичним забезпеченням та стан системи технічного забезпечення сил безпеки України при реагуванні на кризові ситуації. Проведений аналіз логістичного забезпечення дій сил безпеки та визначені проблемні аспекти показують, що на перший план висуваються проблеми реформування системи забезпечення державної безпеки, швидкого реагування на виникнення кризових ситуацій.

Вивчено досвід функціонування системи технічного забезпечення силових структур провідних країн світу в умовах кризових ситуацій. Технічну базу реалізації тенденцій розвитку ОВСТ складають новітні технології, основою яких є останні досягнення у мікроелектроніці, інформатиці, оптоелектроніці, робототехніці тощо. Схарактеризовано нормативно-правові основи функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій та обґрунтовано шляхи розвитку нормативно-правової бази.

Окреслено концептуальні основи планування розвитку технічного забезпечення сил безпеки України та розроблено прогнозну модель на довгострокову перспективу. Розроблено механізм планування розвитку технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій з урахуванням їх

спроможностей. Його відмінність від оборонного планування сил оборони полягає в необхідності урахувати задачі кожного суб'єкта сил безпеки та конкретний їх вплив на кризову ситуацію.

Виокремлено шляхи вдосконалення механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України під час кризових ситуацій. Визначено інноваційні антикорупційні складові механізмів контролю у сфері функціонування системи технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій. Правовою основою запобігання корупції є система державних законодавчих і підзаконних актів, що визначають суспільно-правову необхідність проведення комплексу передбачених законом заходів, їх правові, організаційно-тактичні основи, гарантії законності їх застосування.

Надано пропозиції з удосконалення системи підготовки та перепідготовки персоналу у галузі технічного забезпечення сил безпеки України. Запропоновано загальнодержавну модель функціонування та розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України. Розроблена модель дозволяє визначити впливи системи державного управління на систему технічного забезпечення сил безпеки. Це дозволить у подальшому визначити напрями удосконалення системи технічного забезпечення, що своєю чергою покращить механізми державної безпеки.

Сформовано стратегію розвитку механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України в умовах кризових ситуацій. Розроблені стратегії дозволять визначити шляхи удосконалення механізмів державного управління системою технічного забезпечення сил безпеки України.

Ключові слова: державне управління, механізм державного управління, державна безпека, технічне забезпечення, сили безпеки, сектор безпеки і оборони України, службово-бойова діяльність, забезпечення безпеки, кризові ситуації.

SUMMARY

Yemanov V. Mechanisms of state management of the system of technical support of the security forces of Ukraine in crisis situations. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Sciences in public administration in the specialty 25.00.05 – public administration in the field of state security and protection of public order. National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv, 2023.

The dissertation study solved an actual scientific problem, which consists in the theoretical and methodological substantiation and development of practical recommendations for the development of mechanisms of state management of the system of technical support of the security forces of Ukraine in crisis situations.

The role, place and genesis of the actions of the security forces of Ukraine in response to crisis situations are revealed. The main definitions of the conceptual and terminological apparatus of the functioning and development of the mechanisms were established, and the regulatory and legal acts in the field of ensuring national security were considered. The essence of logistical support management and the state of the system of technical support of the security forces of Ukraine when responding to crisis

situations were investigated. The conducted analysis of the logistical support of the actions of the security forces and the identified problematic aspects indicated that the problems of reforming the state security system and rapid response to the emergence of crisis situations are brought to the fore.

The experience of the functioning of the system of technical support of the power structures of the leading countries of the world in the conditions of crisis situations has been studied. The technical basis for the implementation of the development trends of OVST is made up of the latest technologies, the basis of which are the latest achievements in microelectronics, informatics, optoelectronics, robotics, etc. The regulatory and legal bases of the functioning of the system of technical support of the security forces of Ukraine during crisis situations are characterized and the ways of developing the regulatory and legal framework are substantiated.

The conceptual bases of planning the development of the technical support of the security forces of Ukraine are outlined and a forecast model for the long-term perspective is developed. A mechanism for planning the development of the technical support of the security forces of Ukraine during crisis situations has been developed, taking into account their capabilities. Its difference from the defense planning of the defense forces is that it is necessary to take into account the tasks of each subject of the security forces and their specific impact on the crisis situation.

Ways to improve control mechanisms in the field of functioning of the system of technical support of the security forces of Ukraine during crisis situations are highlighted. Innovative anti-corruption components of control mechanisms in the field of functioning of the system of technical support of the security forces of Ukraine in crisis situations have been determined. The legal basis for the prevention of corruption is the system of state legislative and by-laws, which determine the social and legal necessity of carrying out a complex of measures provided for by law, their legal, organizational and tactical bases, guarantees of the legality of their application.

Proposals were made to improve the system of training and retraining of personnel in the field of technical support of the security forces of Ukraine. A nationwide model of the functioning and development of mechanisms of state management of the system of technical support of the security forces of Ukraine is proposed. The developed model makes it possible to determine the effects of the state management system on the system of technical support of the security forces. This will allow further determination of directions for improvement of the technical support system, which in turn will allow improvement of state security mechanisms.

A strategy for the development of state management mechanisms for the system of technical support of the security forces of Ukraine in crisis situations has been formed. The developed strategies will allow to determine the ways of improving the state management mechanisms of the system of technical support of the security forces of Ukraine.

Keywords: public administration, public administration mechanism, state security, technical support, security forces, security and defense sector of Ukraine, service and combat activity, security assurance, crisis situations.

Відповідальний за випуск *Белай Сергій Вікторович*

Підписано до друку 07.10.2023 р.
Формат 60x84/16. Обл.-вид. арк. 2,5.
Гарнітура Таймс. Наклад 100 прим.

Віддруковано з оригінал-макета в друкарні ФОП Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80.